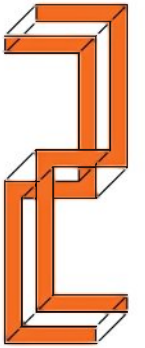

26.69x33.6	1/2	44 עמוד	כותרת - ככלי סט	19/12/2024	92512411-5
הכללית של תעסוקה ריבית וכסף - מאת גון מיינרד קיין - 25910					

עלות תועלת

שאל אמסטרדםסקי

לאיזה בור טרם הושלכו

החמשלה ממציאה בכל פעם בור חדש כדי לזרוק לתוכו את הכלכלה הישראלית ואז ממחינה לראות אם שוב נצא ממנו איכשהו. מתישהו כבר לא נצליח

1 לפני כמעט 90 שנה ג'ון מיינרד קיין פרסם את הספר "התיאוריה הכללית של תעסוקה, ריבית וכסף", ושינה את פני מדע הכלכלה וגם היבטים רבים בחיינו. אחד הקטעים היפים בטקסט המכונן הזה הוא משל קטן שמבקש להסביר איך ממשלה יכולה לסייע למשק לצאת ממיתון באמצעות השקעה מסיבית: אם הממשלה תמלא בקבוקים בשטרות של כסף, ואז תקבור אותם במעמקי מכרות ריקים, ואז תמלא את המכרות בזבל מהמזבלה העירונית, ואז תאפשר לחברות מהשוק הפרטי להפוך כרות כדי להוציא את בקבוקי הכסף – זה יקטין את שיעור האבטלה, ולקהילה יהיה יותר כסף ממה שהיה לה קודם. זה יתניע את הפעילות הכלכלית. המבקרים של קיין חגגו על הדוגמה הזאת ולגלגו על "כלכלת הבורות", על הרעיון שהממשלה תשלם לאנשים לחפור בורות ואז למלא אותם כדי לייצר כסף. אבל זו לא היתה הכוונה של קיין: הוא כתב במפורש שהוא נתן את הדוגמה הזו רק כדי להמחיש שעדיף שהממשלה תעשה משהו מאשר שלא תעשה דבר, ואם כבר משקיעים כסף מוטב להשקיע אותו בפיתוח תשתיות ציבוריות, כבישים, בתים וכו'.

השבוע הבנתי שממשלת ישראל לקחה את הרעיון של קיין ויישמה אותו, רק באופן מעוות מאוד. הממשלה כורה בורות לכלכלה הישראלית, ואז כשהיא איכשהו יוצאת מהבורות האלה – היא כורה חדשים. כמעט כאילו היא בודקת את הכלכלה, מכמה בורות היא תצליח לצאת, מאיזה עומק היא יכולה לטפס. אבל יום אחד, אחרי יותר מדי בורות כאלה, הכלכלה עלולה להיתקע ולא להצליח לצאת מהבורות האלה יותר.

2 אין דרך אחרת להסביר את האובססיה לפטר את היועצת המשפטית לממשלה בזמן העברת תקציב המדינה בכנסת, ועוד לקשור בין שני הדברים.

דמיינו רגע משקיע זר ששוקל להשקיע כאן. הוא בוחן את הפרמטרים המקרו-כלכליים של המשק הישראלי, ורואה שחרף המלחמה לא שקענו במיתון, ושיעור האבטלה יחסית נמוך, והשקל מתחזק מעט, והבורסה הישראלית מצמצמת את הפערים משאר השווקים. הוא גם רואה ממשלה שמתיימרת לנסות להקטין את הגירעון באמצעות העלאות מסים נרחבות. סביר שהוא יניח שאנחנו סוף סוף לוקחים את המצב ברצינות ומתחילים לשקם את הכלכלה. אבל אז הוא מגלה שחברי עוצמה יהודית מצביעים נגד תקציב של הממשלה שהם חברים בה כדי לרחוף לפיטורי היועצת המשפטית לממשלה, והאמון שלו שהתחיל להשתקם קצת הולך שוב לעזאזל.

מה יקרה אם הממשלה באמת תפטר את היועמ"שית? האם ישראל תיהפך למקום שטוב יותר לחיות בו? למקום שבטוח יותר להשקיע בו? האם מיישהו שאל את השאלות האלה לפני שהמחלף התגלגל, או שאמרו – נחפור בור עמוק יותר הפעם ונראה מה קורה, אם המדינה תעמוד גם באתגר הזה? אז הם כבר בדרך לנסות לפטר את היועמ"שית, ואחר כך אולי ידיחו את ראש השב"כ, וימנו לתפקידים בכירים בשירות הציבורי רק את מי שנאמרים לשרים, וישלטו על המנגנון לבהירת שופטים, וישלטו, או גרוע מזה, את התקשורת החופשית. ח"כים מהקואליציה מקדמים חוקים שמרחיבים מאוד את סמכויות המשטרה, הגוף הראשון שעבר

יורש העצר הסעודי מוחמד בן סלמאן ב-2016, בהשקת חזון 2030. תוכנית אסטרטגית, יעדים רב-שנתיים ומתווה ברור להשגתם

Getty Images - 0174

26.05x33.82	2/2	45	עמוד	כותרת	19/12/2024	92512410-4
הכללית של תעסוקה ריבית וכסף - מאת גון מיינרד קיין - 25910						

מה שיש, מה שצריך להיות

המצב הכלכלי סביר בהתחשב בנסיבות

3.8%

שיעור הצמיחה ברבעון השלישי (בקצב שנתי)

4.9%

שיעור האבטלה (כולל בלתי מועסקים בגלל המלחמה)

2.7

מיליארד דולר

גיוסי ההון של ההייטק ברבעון השלישי

אבל צעדי הממשלה מאיימים על המשק כל הזמן

פיטורי היועצת המשפטית לממשלה

פתח לפוליטיזציה מוחלטת של השירות הציבורי ופגיעה בשלטון החוק

פוליטיזציה של מינוי השופטים

החלשת הרשות השופטת והאיזונים והבלמים

איום על כלי תקשורת

השתלטות על התקשורת החופשית

פוליטיזציה של המשטרה

השתלטות על מנגנון הפעלת הכוח של הממשלה

כל אלה עלולים לפגוע בפעילות הכלכלית,

להרחיק משקיעים ולהוביל להורדת דירוג

האשראי של ישראל

מה שבאמת צריך הוא תוכנית אסטרטגית, כמו במדינות אחרות

חזון 2030 של ערב הסעודית:

- גיוון מקורות ההכנסה של הכלכלה – שיעור ההכנסות לא מנפט יגדל מ־16% ל־50%
- 15 מיליארד דולר השקעות בהקמת חוות שרתים ענקיות והגדלת קיבולת הענן שהמדינה מציעה ל־1,300 מגה־ואט
- 100 מיליארד דולר השקעות בבינה מלאכותית

4 וכשלא מתקדמים – הולכים אחורה. הסתכלו על ערב הסעודית: בתחילת החודש מיקרוסופט הודיעה שסיימה לבינות שם שלוש חוות שרתים עצומות, שיפעלו באופן מסחרי מ־2026. ענקית הענן של אמזון, AWS, מקימה גם היא חוות שרתים שם, עם הבטחה להמשיך השקעה של יותר מ־5 מיליארד דולר. גם לגוגל יש שם שרתים והשקעות ואסטרטגיה להפוך את הממלכה להאב אזורי של בינה מלאכותית. יש לערב הסעודית הרבה מאוד שטחים ואנרגיה זולה, חברות הטכנולוגיה זקוקות לשני אלה, החיבור ברור. כל זה הוא חלק מחזון 2030, התוכנית הס' עודית שהושקה כבר ב־2016 כדי לגוון את מקורות ההכנסה של המדינה, להכניס יותר טכנולוגיה כדי לצמצם את התלות בהכנסות מנפט. הנפט היה התש' תית שעליה נבנה העידן המודרני, שירותי ענן ר־AI יהיו התשתית לעידן הבא. כך, הם הקימו קרן של 100 מיליארד דולר להשקעה בבינה מלאכותית, וכך הם פתחו את פער חוות השרתים. קיבולת שירותי הענן שישראל מציעה עומדת על 175 מגה־ואט, והיא אמורה לעלות ל־278 עד סוף העשור. הסעודים מציינים היום 345 מגה־ואט, ועד סוף העשור הם אמורים להגיע ל־1,300. כלומר כבר היום הם פי שניים מאיתנו, תכף הם יהיו פי חמישה. ההשקעה של הח' ברות הזרות בחוות שרתים בערב הסעודית תסתכם עד 2030 ב־15 מיליארד דולר, והיא יכולה להבטיח למדינה מקומות עבודה, צמיחה כלכלית ובעיקר ידע אדיר שישמש את המקומיים גם בהמשך. כך נראה חזון שמבקש לחזק את הכלכלה ולבנות עתיד בטוח יותר, יציב יותר, טוב יותר.

ובינתיים בישראל, בחמש השנים האחרונות: חמש מערכות בחירות, מגפה, חקיקה משפטית שמטלטלת את הכלכלה וקורעת את החברה, מלחמה שנמשכת יותר משנה. העולם דוהר קדימה, אנחנו מפגרים מא' חור, והפער גדל והולך. מתי בפעם האחרונה ממשלה ישראלית כלשהי שמה על השולחן תוכנית אס'־רטגית עם יעדים רב־שנתיים ומתווה ברור להשג'־תם? מה החזון הממשלתי ל־2030? ל־2035? ל־2040? לשנת המאה של ישראל? לאן אנחנו רוצים להגיע? איך אנחנו רוצים להיראות?

5 הסלוגן השחוק של שמעון פרס על מזרח תיכון חדש קורם עור וגידים מול עינינו בימים אלה ממש, ועוד לא ברור איזו מציאות חדשה נקבל. חלקים מהצייר האיראני קורסים, אבל אולי ההגמון החדש של סוריה יהיה השלטון הטורקי העוין. מפת האיומים על ישראל רחוקה מלהתבהר, אבל אפשר לראות בבהירות שערב הסעודית ומדינות המפרץ שועטות קדימה ופועלות במרץ כדי לבנות יסודות חדשים לכלכלות שלהן. לישראל יש המון הזדמנויות בירוך הזה. גיאור פוליטיות וגם כלכליות. מהאסון של 7 באוקטובר והמלחמה אפשר לבנות עתיד טוב יותר. אבל לשם כך צריך ממשלה שבוחרת להיכנס למרוץ, ולא לה'־כות שדונלד טראמפ יזרוק עליה איזה דיל. בינתיים, החזון היחיד של הממשלה הוא אותו ניסוי מעוות של "בכמה עוד האזרחים יעמדו", ואת היוזמה היח'־דה שהיא מפגינה רואים בכל פעם שהיא מוצאת עוד דרכים לשבש לנו את החיים, יום אחרי יום, שבוע אחרי שבוע, בור אחרי בור.

■ הכותב הוא עיתונאי כאן חדשות

פוליטיזציה כמעט מלאה, ומהר מאוד; מי שכולם את החוקים האלה כרגע היא היועמ"שית, אז אתם מבינים מה יקרה אם היא תוחלף בבובה. ולקראת הבחירות הבאות, מתי שלא יהיו, הקואליציה תעשה כל שביכולתה כדי למנוע התמודדות של ער'־בים, תנסה לפגוע בייצוג הציבורי של כחמישית מהאזרחים במדינה. וכל זה עוד לפני שהוכרז את חוק ההשתמטות, שפורם את התפרים שעוד איכשהו מחזיקים גם את החברה היהודית. הניחו רגע בצד את המשמעות לדמוקרטיה והסתכלו על המשמעות לכלכלה: בור אחרי בור אחרי בור כדי לראות במה היא תעמוד. ניסוי קיצוני, ואנחנו השפנים. התוצאות עלולות להיות קשות. שום כסף לא ייצרו הבורות האלה, בדיוק להפך.

3 מצבה של הכלכלה הישראלית אינו אנוש. רחוק מזה. היא מפגינה חוסן ועוצמה בלתי רגילים לנוכח המלחמה והמשבר הכלכלי שהיא חוללה. קחו חופן נתונים: לא נכנסו למיתון. הרבעון השלישי של השנה נגמר עם צמי'־חה של כמעט 4% (בקצב שנתי), והתחזית לרבעון האחרון דומה. אנחנו עוד רחוקים מתיקון של הצ'־ניחה הכלכלית שחוללה המלחמה, אבל אלה נתונים מרשימים מאוד. ושיעור האבטלה המשיך להיות נמוך למדי. פרמיית הסיכון של המשק הישראלי – המחיר של הביטוח שהמשקיעים יכולים לקנות על האג'־הממשלתי – יורדת בשבועות האחר'־נים. יש התאוששות בגיוסים בהייטק, והישראלים חזרו לקנות כמעט כמו לפני המלחמה, לפי נתוני ההוצאות בכרטיסי אשראי. למרות המלחמה, למרות ההתייקרויות. את הפגיעה הקשה יחסית רואים בענף אחד, שלא קרוב להתאוששות – הנדל"ן. וזה קורה בגלל החלטת הממשלה לא לאפשר כניסה של פוע'־לים פלסטינים מיהודה ושומרון וחוסר היכולת שלה להחליפם בפועלים ממדינות אחרות.

חזון 2030 של ערב הסעודית נועד להבטיח כלכלה יציבה ומשגשגת על בסיס טכנולוגיה. מתי לממשלת ישראל היה איזשהו חזון? מה אנחנו מתכננים ל־2030?

וגם ללא הנדל"ן, מצבנו בכל זאת שברירי. השקל עדיין חלש בהרבה ממה שהיה צריך להיות לולא המלחמה והחקיקה המשפטית. ההשקעות הזרות עדיין נמוכות בהשוואה לימים שלפני 7 באוקטובר. עשרות אלפי הישראלים מהצפון שעדיין מפונים מבתיהם לא באמת מבינים לאיזו מציאות הם יחזרו, ביטחונית ופיזית. וכשהממשלה נתק אתם מצינור החמצן הכלכלי שסיפקה להם מתחילת המלחמה, זו עלולה להיות גמילה לא פשוטה שעלולה לזעזע את הכלכלה כולה. ואם הממשלה תחריף את ני'־סיונותיה להפוך את מערכת המשפט ואכיפת החוק לפוליטיות, השווקים והחברות הדירוג עלולים להגיב בחריפות. למה, בשם אלוהים, הממשלה מנסה בכוח לבחון עד כמה המשק חסין על ידי יצירת הזעזועים האלה? חסרים לנו זעזועים?